

Sino-sovjetiska konflikten och krisen inom den internationella kommunistiska rörelsen

Resolution från Fjärde Internationalens 8:e världskongress (1965)

I samband med ställningstagandet till den sino-sovjetiska konflikten behandlade Fjärde Internationalens Återföreningskongress i juni 1963 skillnaderna mellan Peking och Moskva under fyra rubriker:

- (1) "Fredlig samexistens" och kampen mot kriget.
- (2) Den revolutionära kampen i kolonierna och i de halvkoloniala länderna.
- (3) Begreppet "den fredliga vägen till socialismen" som blev officiellt vid Sovjetunionens Kommunistiska Partis 20. kongress och som fr.a. ifrågasätter det marxist-leninistiska statsbegreppet.
- (4) Uppnåendet av socialism i världsskala (där Kreml påstår att detta säkerställs huvudsakligen genom att Sovjetunionen i ekonomiskt avseende går förbi imperialismen, medan Peking vidhåller att den fundamentala rollen kommer att spelas av de revolutionära krafterna i internationell skala).

I maj 1964 tog Fjärde Internationalens Exekutivkommittés plenum upp den därpå följande utvecklingen av Kinas position, varvid följande noterades:

- (1) Peking trappade upp och förtydligade sitt angrepp på att kommunistpartier i andra länder underordnas Sovjetunionens KP.
- (2) I enlighet med detta angrep Peking uppfattningen att en pakt mellan Sovjetstaten och en kapitalistisk stat innebär att kommunistpartiet i landet ifråga principiöst skulle kompromissa med kapitalistklassen och dess regering.
- (3) Kineserna hävdade att det bakom de ideologiska argument som Kreml använde när det gällde det internationella socialistiska samarbetet, låg en relation av utsugning; nämligen underordnandet av vissa primära intressen hos de mindre utvecklade arbetarstaterna under Sovjetunionen.
- (4) Moskva-avtalet angreps hårt som en principiös ansträngning att upprätthålla status quo i kärnvapenmonopolet, där målsättningen är att utestänga Kina från kärnvapenrustning och på så sätt garantera SSSR en ledande roll på detta avgörande militära område.
- (5) Den högerlinje som sovjetledarna har påtvingat en hel rad kommunistpartier (Irak, Frankrike, Algeriet, Kuba, Indien osv) åberopades för att bevisa Chrusjtjovismens skadliga konsekvenser. Peking begärde att det dokument, som de 81 partiernas konferens utfärdade angående vägarna till socialismen skulle korrigeras.
- (6) Rätten för majoriteter och minoriteter att existera inom den internationella rörelsen upprätthölls och Peking gjorde gällande att en riktig ståndpunkt ibland kan föras fram av en minoritet.

Samtidigt som Fjärde Internationalens Internationella Exekutivkommitté noterade dessa nya företeelser bekräftade den sin stora oenighet med Pekings hållning i ett antal frågor:

- (1) Pekings kampanj för att rehabilitera Stalin.

(2) Pekings uppfattning att det är nödvändigt att förstärka den repressiva apparaten för att handskas med konflikter som under övergången från kapitalism till socialism uppstår genom den ständiga intensifieringen av klasskampen.

(3) Den ensidiga tolkningen av den 20. partikongressen, där Peking bara har valt ut de renodlat revisionistiska aspekterna

(4) Den rigida byråkratiska uppfattning om konstens och kulturens roll som Peking i allmänhet för fram.

(5) Den felaktiga uppfattningen att kapitalismen har återupprättats i Jugoslavien och att en ”byråkratisk kompradorbourgeois” nu härskar där. I analogi med detta för Peking fram en felaktig karakteristik av Sovjetunionen, där chrusjtjovismen betraktas som ett uttryck för ett borgerligt skikt med siktet inställt på ett återupprättande av kapitalismen.

Den sino-sovjetiska dispyten har fortsatt att utvecklas på ett antal områden. På den allmänna ideologiska och politiska nivån kritiserade de kinesiska ledarna de sociala skillnaderna i Sovjetunionen och degenereringen i Sovjets ekonomi och samhällsliv. De hävdade behovet av jämlikhetsprincip för att undvika en klyfta mellan ledarna och massorna. De tog upp problem av ekonomisk natur, som t.ex. normer inom industriell förvaltning, prissättning etc. Vad gällde aktuella politiska frågor, blossade en gränstvist upp mellan Kina och Sovjetunionen; händelserna i Vietnam på försommaren 1964 blev, liksom Sovjets attityd i frågan om Kongo, föremål för en hård dispyt liksom även flera problem som handlade om FN (avgifter, en gemensam ”fredsstyrka”, Indonesiens utträde).

Chrusjtjovs fall ledde till ett tillfälligt avbrott i polemiken, och de båda parterna öppnade nya förhandlingar. Men SUKPs beslut att sammankalla en konsultativ konferens i Moskva, Sovjets negativa attityd till Kinas atombombsprov, upprätthållandet av förbindelser med det kapitalistiska Indien, händelserna i Moskva under de asiatiska studenternas anti-amerikanska demonstration och särskilt uppflammandet av den internationella krisen i samband med Vietnam, slutade med att kineserna återupptog sina, attacker. De har t.o.m. gått så långt som att anklaga Kreml för att vara i maskopi med imperialismen.

Trots skarpa svar och en massiv propaganda har sovjetledarna mestadels varit på defensiven. T.o.m. när de har sökt skifta från att endast svara på de kinesiska angreppen till att öppna en motattack, har det defensiva syftet varit helt uppenbart. Kremles polemiker har – om vi lämnar detaljerna, de flesta specialargumenten, exemplen och citaten åt sidan – framlagt sin position i linje med följande:

(1) De anklagar kineserna för oansvarighet, för att spela i extremisternas händer i det imperialistiska läget, när det gäller frågan om krig och särskilt möjligheten av en kärnvapenkonflikt.

(2) De angriper vissa svaga punkter hos kinesernas internationella begrepp, bl.a. deras idé om en s.k. mellanzon (i själva verket är idén om en ”mellanzon” som inbegriper länder som Frankrike bara ett ideologiskt kamouflage för vissa kinesiska diplomatiska transaktioner som syftar till ett undvika isolering och etablera ekonomiska relationer med de svagare imperialistiska länderna).

(3) De anklagar kineserna för envælde och nationalistiska och rasistiska tendenser i utrikespolitiken.

(4) Den kinesiska tesen att de mest explosiva motsättningarna i detta stadium är de mellan de koloniala folken och imperialismen kritiserar som revisionistisk med motiveringen att Kina därigenom döljer den grundläggande klassmotsättningen mellan arbetarstaterna och imperialismen å ena sidan och mellan proletariatet och kapitalisterna i de industrialiserade

länderna å den andra. De vidhåller att i praktiken är den ekonomiska och militära hjälp som Sovjetunionen ger till de nyligen självständiga länderna och till de koloniala befrielseörelserna mycket större än den som Kina ger.

(5) De angriper kineserna för deras byråkratiska uppfattning om arbetarstaten, för deras Mao-kult och försvar av Stalin-kulten, för äventyrlighet i den ekonomiska politiken då de går från en ytterlighet till en annan, för deras byråkratiska uppfattning på kulturområdet, för den byråkratiska inre partiregimen, och deras åsidosättande av stadgarna som t.ex. försummelse att hålla kongresser, för deras felaktiga teorier om den kinesiska statens karaktär efter revolutionens seger och för den därpå följande pragmatiska kursen.

För att kunna avfärda vissa anklagelser om förtal och för att upprätthålla eller vinna inflytande i några sektorer av den kommunistiska eller revolutionära rörelsen i de koloniala länderna har sovjetledarna ibland svängt från sina högerpositioner och erbjudit ”centristiska” eller ”vänsteristiska” tolkningar av sin linje. Samtidigt har de skärpt sin ton i vissa internationella tvister, inkl. tvisterna på det diplomatiska fältet. En anmärkningsvärd vändning har varit deras kritik av de extrema högerlinjer som har kommit till uttryck i en del kommunistpartier.

Dessutom har de, huvudsakligen inom ramen för uttalandena av de 81 partiernas konferens, talat om ett socialistiskt uppbygge i länder som Algeriet och Egypten med hänsyn till dynamiken hos vissa koloniala revolutioner (vilket inte hindrar dem från att flirta med den konservativa indiska bourgeoisin, bl. a. som ett motdrag till Peking). Därtill kommer att kineserna, ofta utan att svara på de sovjetiska anklagelserna, har råkat ut för ett antal motgångar i några inrikespolitiska nyckelfrågor.

Det totala bokslutet över tvistens sista fem år klargör att det hittills är det sovjetiska ledarskapet som har träffats hårdast i denna konflikt, där det från början fanns risk för att Sovjetunionen och SUKP skulle förlora sin ledande ställning. Chrusjtjovs fall lade grunden till en avsevärd framgång för kineserna, även om hans roll i konflikten bara var en av de faktorer som ledde till att han tvingades avgå.

Ännu mer uppenbart är att misslyckandet med kampanjen för en ny världskonferens för kommunistpartierna var en seger för Peking. Bara ett begränsat antal partier dök upp vid det förberedande mötet och en del av dem dolde inte sitt missnöje. Slutresultatet blev att det uppvisningsmöte som Chrusjtjov hade eftersträvat uppsköts på obestämd tid.

Den internationella Vietnamkrisen utgör ett eldprov för ståndpunkterna i dispyten.

1 De kinesiska ledarna anklagar i korthet Sovjets ledarskap för fatt inte ha gett Folkrepubliken Vietnam den nödvändiga politiska och militära hjälpen, och för att eftersträva en kompromisslösning med imperialisterna mitt under deras brottsliga aggression. Genom att trycka på Moskvas underlåtenhet att reagera inför de imperialistiska provokationerna i Tonkinbukten och dess underlåtenhet att betrakta varje angrepp mot en arbetarstat som ett angrepp mot Sovjetunionen själv, blottlade de en av de företeelser som i den nuvarande internationella krisen har fört världen till randen av ett kärnvapenkrig.

Men hur riktig kinesernas kritik och allmänna proklamationer än är, så är de praktiska möjligheterna som står öppna för dem någonting annat. Även om det vore sant att Kinas militära hjälp under de första månaderna av amerikansk aggression begränsades på grund av önskemål från vietnameserna själva, vilka förklarade att de för ögonblicket inte behövde mer hjälp, så kvarstår det faktum att Kina är utsatt för hot om en kärnvapenattack, samtidigt som det fortfarande saknar tillräckligt med kärnvapen för att avskräcka Pentagon. Alltså: om Kreml inte gjort vad som stått i dess makt för att avråda imperialisterna från sin aggression (och därvid underlättat utbrottet och upptrappningen av en tragisk kris) så har Kina inga möjligheter att fullgöra sina deklamationer på ett konsekvent sätt.

I grund och botten är detta ett uttryck för det faktum att Sovjetunionen trots allt behåller sin överlägsenhet bland arbetarstaterna. Och precis som på det ekonomiska området – Kuba t.ex kunde till en början enbart räkna med Sovjets stöd – så har ledarna i Kreml på det avgörande militära området en styrka som kineserna inte har någon möjlighet att uppnå inom en nära framtid.

Peking försöker i viss utsträckning att på ett orealistiskt sätt undkomma denna verklighet. Samtidigt som kineserna helt riktigt tillbakavisar illusionerna om ”fredlig samexistens” med imperialismen, ställer de tvivelaktiga prognoser, varvid de anger det som är mest gynnsamt för deras resurser och uppfattningar som de mest sannolika. De ger faktiskt ett intryck av att inte bara förutsäga, utan t.o.m. önska, en upptrappning av den amerikanska aggressionen, inkl. våldiga landsättningar av trupper i Nordvietnam och i själva Kina.

De går så långt som att tala om ett krig mellan Kina och USA som inte skulle innefatta Sovjetunionen och inte leda till en allmän kärnvapenkonflikt. Ett krig av detta slag skulle ha som resultat att USA utmattades i ändlösa markstrider på den asiatiska kontinenten, där Kinas hela defensiva kapacitet skulle komma till användning. Maos grupp skulle på så sätt framstå som den genuina motståndaren till imperialismen, medan Sovjetunionen skulle skjutas åt sidan och förlora alla möjligheter att spela nyckelrollen i den asiatiska rörelsen och i de koloniala och halvkoloniala länderna i allmänhet.

Hela felet med detta perspektiv är att Washington knappast kommer att välja en så olycksalig väg; och en sino-amerikansk konflikt, som i vilket fall som helst skulle innebära fruktansvärda bakslag för Kina, skulle inte kunna begränsas till ett användande av traditionella vapen. Dessutom skulle själva kriget inte kunna begränsas; ett misslyckande för Moskva att ingripa på Kinas sida skulle försätta Sovjetunionen i en dödlig fara: en situation som dess ledare knappast skulle kunna undgå att erkänna och låta sig påverkas av.

I enlighet med detta överkliga perspektiv har Peking sökt utnyttja den amerikanska aggressionen för fraktionsintressen i den sino-sovjetiska konflikten och på så sätt försvagat försvaret. Dess egna reaktioner på Johnsonupptrappning av angreppet gav, under hela den avgörande första perioden, ett intryck av att till stor del vara rent verbala. Anklagelserna att de bromsade och t.o.m. blockerade Sovjets militära hjälp blev inte fullständigt vederlagda. Deras avvisande av Sovjets förslag (även om dessa inte var uppriktiga) att bilda en enad regeringsfront var sektaristiskt och mycket skadligt. Deras underlåtenhet att ta hänsyn till kubanernas förslag angående ett kraftigt och snabbt genmäle förstörde ytterligare det försvar som kunde ha tvingat amerikanerna att tveka och dra sig tillbaka innan de involverade ytterligare. Pekings kurs bidrog på så sätt till att uppmuntra amerikanerna.

Om de kinesiska ledarnas kritik av den ”fredliga samexistensen” och deras värdering av imperialismens tendenser i fråga om händelser som de i Vietnam och Santa Domingo har gjort det möjligt för dem att göra intryck även bland sektorer med dragning åt det Chrusjtjovska hållet, så avslöjar deras perspektiv ifråga om Sydostasien blottorna i deras uppfattningar och den relativa svagheten i deras ställning. I verkligheten är det omöjligt att på det nuvarande stadiet tänka sig ett effektivt svar på en större imperialistisk militär aggression utan stöd från Sovjetunionen, vilken förblir nyckelmakten i det anti-kapitalistiska lägret.

I varje fall förblir de faktorer som ligger till grund för utvecklingen av de kinesiska ledarnas ställning i konflikten fullkomligt klara. Sovjetbyråkratin har nu en ekonomisk bas som är tillräckligt solid för dem för en tävlan med de utvecklade kapitalistländerna. De är i besittning av ett omärkligt krigsmaskineri som rättfärdigar ett övervägande militärt synsätt på landets försvar. Byråkratin är högt utvecklad i storlek och i funktion, med privilegier i motsvarande grad. Dess synsätt är extremt konservativt.

Men på grund av produktivkrafternas utveckling, arbetarklassens tillväxt och den avsevärda förbättringen av dess kulturella nivå tillsammans med uppkomsten av ett alltmer fordrande skikt av intellektuella, kan sovjetbyråkratin inte undvika komplexa ekonomiska och sociala problem, vilka ständigt tvingar dem att sträva efter empiriska justeringar på alla områden och att avvika från de former av ekonomisk administration och politisk dominans som var i kraft under Stalins regering. Den kinesiska byråkratin å andra sidan kan under obestämd tid, inte på allvar föreställa sig en seger i ekonomisk tävlan med de utvecklade kapitalistiska länderna, och den tvingas följaktligen att, även i självförsvar, överväga möjligheten att utvidga massornas revolutionära kamp i de koloniala länderna, särskilt i Asien, där den är medveten om det revolutionära trycket.

Den oerhört svåra situation som Maos ledarskap fann sig i, ledde till en ökning av sådana fenomen som Mao-kulten.

Finns det en stalinistisk cykel?

På grund av skärpningen av Pekings byråkratism och kampanjen för att rehabilitera Stalin har vissa teoretiker hävdad att Kina genomgår en stalinistisk cykel i likhet med den som drabbade den ryska revolutionen, och som Sovjetunionen fortfarande lider av. Man har t.o.m. fört fram idén att denna cykel är oundviklig, någonting som är inneboende i varje revolution i ett efterblivet land.

Det kan inte förnekas att byråkratism är en av de onda ting som varje framgångsrik revolution måste vara beredd på, särskilt i länder på en låg ekonomisk och kulturell nivå. Utbredd fattigdom och nöd tenderar att ge byråkratin en överdriven roll och sålunda öppna dörren för speciella privilegier, som byråkratin sedan strävar efter att konsolidera med politiska medel. Den förståelse för detta fenomen som revolutionära marxister har idag, började med Lenin och utvecklades av Trotskij. De senaste årens erfarenheter har bara bekräftat deras bidrag på detta område.

Den kinesiska revolutionens utveckling efter maktövertagandet 1949 har lämnat sitt eget bevismaterial. Byråkratins tillväxt i Kina, med dess åtföljande uttryck på det ideologiska området, är i sista hand avhängig landsbygdens fattigdom och omöjligheten att tillräckligt väl ansluta sig till ett ekonomiskt utvecklat centrum såsom Japan, Västeuropa eller USA, innan socialistiska revolutioner inträffar där. Den primära tendensen till byråkratisering har förstärkts genom det faktum att den maoistiska gruppen saknar en leninistisk-trotskistisk förståelse för detta fenomen och dess faror. De går tvärtom så långt så att de upphöjer själva inkarnationen av byråkratism, självaste Stalin, till en nyckelplats i statens officiella ikonografi. Pekings opposition till avstaliniseringsprocessen och dess kampanj för att rehabilitera Stalins gestalt vittnar tillräckligt talande om den byråkratiska tendensen och mentaliteten hos det maoistiska högsta ledarskapet.

Kan man då säga att Kina håller på att genomgå samma erfarenheter som Sovjetunionen, med alla de logiska konsekvenser som detta medför, och att det finns en universell nödvändighet för ett stalinistiskt stadium, hur klandervärdt och moraliskt anstötligt detta än må vara? Fakta talar för motsatsen.

För det första: de internationella styrkeförhållanden som uppstod och underhöll stalinismen, och som ytterst var ansvariga för dess seger, har oåterkalleligen förändrats. Det unga Kina föddes i en konstellation av redan existerande arbetarstater, av vilka mycket kunde läras, inkl. behovet att undvika det som kineserna själva kallar ”Stalins misstag”. Viktigare är att detta existerande system av arbetarstater utgjorde en källa till materiell hjälp, som inte var tillgänglig för Sovjetstaten under de oerhört svåra dagar på Lenins och Trotskijs tid.

Enbart detta utgjorde en avgörande skillnad när det gällde att lägga grunden för en mycket snabbare ekonomisk utvecklingstakt än den som var möjlig under Sovjetunionens första tid, oavsett de därpå följande förändringarna i de sino-sovjetiska relationerna. Kinas kapacitet att producera kärnvapen är det mest avgörande beviset på detta. Ännu viktigare är att kineserna betraktar en värld fylld av revolutionär oro och ständigt rubbad av uppror och våldiga utbrott. Perspektivet att flera revolutioner kan komma till deras hjälp verkar helt realistisk i motsats till de framtidsutsikter som det ryska folket stod inför, särskilt efter den kinesiska revolutionens nederlag 1925-27.

Den kubanska segern kom som en avbetalning endast tio år efter den kinesiska segern. Enbart denna framgång kan anses vara av avgörande betydelse, emedan den har något av den slagkraft som en framgångsrik kinesisk revolution kunde haft internationellt tio år efter Oktobersegern i Ryssland. Därtill kommer att världskapitalismen – trots USAs monstruösa ekonomiska och militära styrka – vilar på en mycket mer begränsad och uppenbart svagare grund än den gjorde årtiondena före andra världskriget.

Den betydelse allt detta har för teorin om en ofrånkomlig period av stalinism, är att de materiella krafter som gav upphov till en så förhårdad och fullt utkristalliserad byråkratisk kast som den som framträdde i Sovjetunionen inte längre existerar någonstans i världen. Det slutgiltiga beviset för detta är den växande instabiliteten hos sovjetbyråkratin själv och ansträngningarna av den byråkratiska kastens ledare i Sovjet att vinna tid genom sådana eftergifter som ”avstalinisering”.

En av konsekvenserna av detta nya styrkeförhållande i världsskala är att Maos grupp själv, hur inrotat deras byråkratiska tänkesätt och praktik än må vara, inte alls bara upprepar Stalins politik och synsätt. De visar t.ex. en avgörande skillnad i förhållande till Stalin när det gäller nyckelbegreppet ”socialism i ett land” och för i stället fram tanken på en ”oavbruten revolution”. Särskilt sedan den ödesdigra erfarenheten med det ”Stora språnget framåt” då Mao började bygga ”kommunism i ett land” – och med en högre hastighet än både Stalin och Chrusjtjov – har de kinesiska ledarna tryckt på nödvändigheten av att socialismen segrar i andra länder.

Även på den ekonomiska politikens område, visade sig Maogruppen – trots sin rigiditet, sin hittillsvarande oförmåga att åstadkomma en harmonisk planering och sitt empiriska sick-sackande som allvarligt skakade Kina vid det ”stora språnget framåt” – kapabel att företa en grundläggande nyorientering.

Man övergav det stalinistiska exemplet att utan hänsyn till kostnaderna lägga överdriven vikt vid den tunga industrins expansion (en vändning som underlättades av att det framträdde starka underströmmar av politisk opposition i Kina som steg rakt upp i toppkretsarna).

Vidare har Maos ledarskap i sitt förhållande till massorna – under det att politisk opposition förutom den bevisade existensen av rester av småborgerliga partier är bannlyst – inte invecklat sig i grova brott i massupplaga, vilket präglade Stalins regering under den värsta tiden. Även om detta delvis kan tillskrivas frånvaron av en massiv, hårdnackad och erfaren leninistisk opposition i likhet med den som Stalin måste möta när han tillskansade sig makten och etablerade sin auktoritära regering, så kvarstår det faktum att Maos grupp har eftersträvat att under jämlikhetens banér hindra byråkratin från att urarta på ett alltför påfallande sätt. (Stalin slutade med att brännmärka jämlikhet som ett småborgerligt begrepp.)

Det kinesiska kommunistpartiet kan inte anses ha varit ett stalinistiskt parti i termens strikta betydelse; dvs. sedan 20-talet underordnat Kremles byråkratiska ledarskap. Maos ledarskap har sin egen personlighet; och dess politik hade en vanligtvis centristisk karaktär med dragning åt vänster, trots att den i praktiken ofta utmärktes av kompromiss med Moskvas ledarskap, vilket

ledde till allvarliga avvikelser. Maos ledning formades också av långa år av svåra strider och påverkades av trycket från den stora folkrevolutionen som förde den till makten.

På så sätt kan man i ljuset av det internationella styrkeförhållandet, den kinesiska revolutionens dynamik och den maoistiska ledningens speciella egenskaper dra slutsatsen att byråkratismen i Kina – hur dålig den än må vara i sig – inte är densamma som den som i Sovjetunionen utvecklades till en kraftigt konsoliderad kast. Det var Trotskijs åsikt att den *stalinistiska* erfarenheten, betraktad i hela sin konkretion, berodde på en helt unik kombination av krafter och omständigheter. Hans förutsägelse att den aldrig skulle upprepas håller fortfarande.

Skillnaderna mellan stalinismen och maoismen är involverade i den sino-sovjetiska konflikten och är viktiga element för revolutionära marxister när det gäller att avgöra vilken sida man, för att främja världsrevolutionen, bör ge kritiskt stöd. Men att insistera på skillnaderna mellan maoism och stalinism innebär inte att man kan bortse från den byråkratiska naturen hos den kinesiska regimen eller att kritiken av den ihållande Mao-kulten på något sätt kan dämpas. Den trotskistiska världsrörelsen vidmakthåller sin självständighet från alla byråkratiska formationer. I alla arbetarstater står den mot byråkratiskt styre och för proletär demokrati. I Kina kan kampen mot byråkratin och dess regim och för proletär demokrati inte vinnas på annat sätt än genom en anti-byråkratisk kamp i en skala som är tillräckligt stor för att genomdriva en kvalitativ förändring av ledningens politiska former.

Pro-kinesiska tendenser

Utvecklingen under de senaste fem åren och särskilt splittringarna som inträffade 1964 har lett till en internationell Pro-Kinesisk tendens som f.n. utgörs av följande:

- (1) Kommunistpartierna i de två asiatiska "folkdemokratierna" (Korea och Vietnam).
- (2) Albanska Arbetets Parti.
- (3) En grupp asiatiska partier av vilka de indonesiska, japanska och malajiska kommunistpartierna är de viktigaste.
- (4) Vänsterkommunistpartiet i Indien, som bildades som ett resultat av en splittring i KP 1964 och som började med en avsevärd massbas.
- (5) En grupp partier i koloniala och halvkoloniala länder som härrör från splittringar, varav några har ett visst inflytande, men de flesta är mycket små organisationer; och en del små organisationer i några västeuropeiska länder.
- (6) Grupper och medlemmar som sympatiserar med de kinesiska ställningstagandena och som fortfarande är kvar i kommunistpartier kontrollerade av Moskva-sympatiserande ledningar.
- (7) Kärnor och kadrer som arbetar i revolutionära rörelser i de koloniala länderna, särskilt Afrika.

Enbart själva klassificeringen visar att det Peking-sympatiserande blocket, trots att det är relativt homogent när det gäller frågorna i den internationella tvisten, har en ganska heterogen sammansättning.

Detta beror i första hand på skillnaderna mellan de olika partierna, i andra hand på olikheterna inom varje parti – trots deras fasad av monolitisk enhet – och, vilket är allra viktigast, på de olika objektiva roller som partierna eller grupperna spelar i sina egna länder eller i en sektor av den internationella arbetarrörelsen.

Bland partierna i folkdemokratierna, är partiet i Nordvietnam både det betydelsefullaste och det mest självständiga; olika tendenser har alltid förekommit där. Det tvingades inta en kritisk hållning till sovjetbyråkratin, särskilt under sommaren.

1964. Således omfattar det Pekings linje i betydande utsträckning (när det gäller den oavbrutna revolutionen drar de ibland t.o.m. mer konsekventa teoretiska slutsatser). Men samtidigt kan det inte avvisa hjälp som bara kan garanteras av Sovjetunionen; och å andra sidan är det, vilket är helt berättigat, angeläget om att Kina inte erhåller en alltför avgörande betydelse i landet – därav dess tvekan när det gäller att be om frivilliga.

Vad beträffar albanerna, anses de, helt riktigt, utgöra den stalinistiska flygeln av den prokinesiska fronten – deras synsätt bestäms av den ledande gruppens bakgrund och av det sätt på vilket de fick kontroll över partiet, av det bristande stödet från folket och landets isolering i Europa. Hoxha-gruppens vägran att böja sig för Sovjetbyråkratins vilja utgör det enda verkliga krav som kan vinna gehör hos massorna.

Bland de asiatiska partierna representerar det indiska vänsterkommunistpartiet ett specialfall, särskilt på grund av att det i samma land existerar ett Moskvatroget parti, något som ställer till med ett stort politiskt problem, vilket inte bara beror på dess inflytande bland massorna utan också på det faktum att skiljaktigheterna inom det inte upphörde genom splittringen.

Tack vare dess massbas fr.a. i flera områden av landet, kapaciteten hos några av dess ledare, dess långa oavbrutna tillvaro som en vänsterflygel (sedan några år) och dess varierande sammansättning (centergrupperingar följde med vänsterflygeln vid brytningen), framstår det indiska vänsterkommunistpartiet mer som en allierad än som en anhängare till Peking.

Och faktum är att det redan har visat sin självständighet, t.o.m. i de internationella frågorna i tvisten. Vad gäller dess egen linje, kombinerar den i stort sett korrekt kritik och analys av den indiska statens natur och av de utmärkande dragen i Kongresspartiets politik, med formler som delvis är felaktiga, delvis helt centristiska (t.ex. i samband med ”folkets demokratiska front” och ”folkets demokratiska stat”). De begränsningar som blocket mellan centristerna och vänstern inom vänsterkommunistpartiet har, uppenbarades ändå när partiets vi viktigaste centristledare, Namboodiripad, visade sig vara för ett försvar av Indien under det senaste Indo-Pakistanska kriget. Han mötte genast motstånd från vänsterelementen i sina egna led.

Det japanska kommunistpartiet är det enda prokinesiska partiet med en massbas i ett kapitalistiskt land. Dess orientering har följaktligen en särskild betydelse som typfall. Det faktum att nästan hela partiet, inkl. det stora flertalet ledare och kadrer, och hela den nationella apparaten med de lokala organisationerna, gick på kinesernas linje utgör i sig själv ett tecken på att dess politik i Japan i grunden inte har ändrats. Faktum är att partiet har begränsat sig till att stödja de kinesiska ledarna i deras internationella polemik, utan att omvandla denna till den minsta rörelse åt vänster.

Sådana prov som strejkerna våren 1964 och återigen 1965 avslöjade en djup opportunistisk och en inriktning – uttryckt i de allra senaste dokumenten (bortsett från de propagandistiska förklaringarna om lojalitet till marxismens-leninismen, osv.) – som bara är en speciell tillämpning av den välkända linje som koncentrerar sig på kampen mot amerikansk imperialism och inte på en anti-imperialistisk och antikapitalistisk kamp. Huvudparollen är en enhetsfront med alla s.k. demokratiska krafter för en koalitionsregering, mot Moskvaavtalet, mot en revision av konstitutionen och för en förbättring av massornas levnadsstandard.

Det indonesiska kommunistpartiet, som fick sitt nuvarande utseende efter utdragna strider och som utan tvivel har många interna meningsskiljaktigheter, har under några år samarbetat på regeringsnivå med den del av den nationella bourgeoisin som representeras av Sukarno. Denna politik – inspirerad av uppfattningen om ett demokratiskt stadium i revolutionen under

vilket det är nödvändigt att samarbeta med den s.k. nationella bourgeoisin – har resulterat i att partiet avsiktligt inte har försökt utnyttja de revolutionära kriser som flammade upp i landet. I stället har det försökt hålla massrörelsen tillbaka, och få den att göra reträtt från vissa, redan uppnådda positioner. Detta gjorde det även innan den sino-sovjetiska konfliktens början – i samförstånd med den sovjetiska ledningen lika väl som med den kinesiska, varav båda var angelägna om en allians med Sukarno.

Men trots denna opportunistiska linje förblev de indonesiska massorna, som saknade en effektiv alternativ organisering, under inflytande från Kommunistpartiet som 1965 hade den bredaste basen i sin historia. Detta faktum plus en extrem spänning inom de sociala relationerna (beroende på en tvärbrant sänkning av levnadsstandarden genom en allt värre inflation och brist på varor) ledde oundvikligen till ett styrkeprov mellan Kommunistpartiet och de reaktionära styrkorna under generalernas ledning.

Ledarna för det indonesiska kommunistpartiet tycks själva ha uppfattat detta och tycks ha ändrat sin linje några månader före statskuppen. De uppmanade arbetarna och bönderna att beväpna sig; de uppmanade massorna att ockupera fabrikerna. Men en sådan propaganda, vilket inte följdes av något verkligt revolutionärt anti-kapitalistiskt perspektiv och en verklig organisering för massornas handlande, kunde endast påskynda ett våldsamt reaktionärt motdrag och gentemot detta kunde ledningen för det indonesiska Kommunistpartiet inte finna någon annan lösning än att stödja ett försök till statskupp från vänsterinriktade officerare.

Sålunda kompletterades dess högeropportunistiska i det avgörande ögonblicket genom en vänsteropportunistiska som var desto mer katastrofal som ledningen för det indonesiska Kommunistpartiet, även efter det att generalernas anti-kommunistiska offensiv börjat, avstod från att uppmana massorna att besvara offensiven och nöjde sig med att stödja Sukarno trots att han alltmer blev arméns direkta gisslan. Överväldigad av repressionen, konfronterad med valet mellan politiskt självmord och en vändning till gerillakrig, tycks den ledande fraktionen inom det indonesiska Kommunistpartiet, åtminstone de som överlevde katastrofen i oktober 1965, ha valt det senare alternativet.

Detta val underlättades av det faktum att parallellt med dess klassamarbetslinje fanns en annan tendens i indonesiska KPs ideologi. Några av dess begrepp står nära de kinesiska begreppen om en oavbruten revolution; det indonesiska KP förklarade ständigt att bönderna är den grundläggande revolutionära styrkan, och även under den demokratiska revolutionen måste den ledande rollen spelas av arbetarna och bönderna, och att skapandet av en folkdemokratisk regering utgjorde dess närmaste målsättning.

Men dessa motsägelser begränsades av en strategisk linje om ”revolution genom stadier”, inom en koalitionspolitik med den nationella bourgeoisin under Sukarnos ledning. Detta gjorde att Aidit och de andra ledarna bromsade upp massrörelsen, gjorde massorna till en gisslan inom ”Nasakom” – ”den nationella fronten” för de tre viktigaste politiska grupperingarna (Sukarnos nationalister, Muhammedanska Religiösa Lärare och Kommunistpartiet). Detta banade väg för det bittra nederlag som nu drabbat det största kommunistpartiet i den kapitalistiska världen.

För att förbättra sina politiska manövrar med Sukarno-regeringen, accepterade Peking den opportunistiska politik som fördes av Aidit-gruppen och som inte skilde sig från den linje som de franska och italienska kommunistpartierna för och som fördömts av Peking därför att dessa partier stöder Moskva.

Krossandet av det indonesiska Kommunistpartiet utgör en än större seger för imperialismen och ett värre nederlag för den koloniala revolutionen än den kontrarevolutionära statskuppen i Brasilien i april 1964. Likväl kan denna seger för de reaktionära styrkorna i Indonesien visa

sig endast vara tillfällig. Inför de allt större ekonomiska svårigheterna och den sociala oro som skapas av dem, kan situationen i Indonesien inom en relativt nära framtid åter svänga till revolutionens fördel.

De indonesiska massornas kamp kommer att fortsätta till dess de mest medvetna och kritiska kommunistiska militanterna – tillsammans med de indonesiska trotskistiska kadrenna – skapar ett revolutionärt parti som kan leda arbetarklassen och bönderna till segern – till maktövertagandet.

I Latinamerika har de prokinesiska tendenserna förblivit mycket begränsade. Castroismen är hittills den mäktigaste katalysatorn för den kommunistiska och revolutionära vänstern inom detta område av världen. Även i fallet Venezuela – där den sino-sovjetiska konflikten haft ett onekligt inflytande och där den venezuelanska vänstern står närmare Pekings linje än Moskvas – är det den kubanska revolutionen som har spelat den ledande rollen i dess utveckling mot väpnad kamp. Vad gäller det prokinesiska kommunistpartiet i Brasilien, – som hjälpts på vägen av den extrema opportunisten hos Prestes-ledningen – ”formades den innan den sino-sovjetiska konflikten blivit officiell. Dess inflytande är mycket begränsat och dess linje i frågor av så primär betydelse som den brasilianska revolutionens natur och vilka sociala krafter som kommer att stå i ledningen, är fullständigt felaktig.

I Peru har det prokinesiska KP – som inspirerats av kritiken mot den gamla ledningens högerlinje – inte utvecklat konsekvent revolutionära begrepp. Det har visat stalinistiska drag och trots ett visst inflytande över bönderna spelar det inte alls någon viktig roll för arbetar- och bonderörelsen i landet. I Bolivia är splittringen alldeles färsk och skillnaderna centreras mer kring nationella frågor än kring internationella. Här tycks Pekingfraktionen ha vuxit under de senaste månaderna. I andra latinamerikanska länder är de prokinesiska grupperna mycket små, ofta splittrade, och oförmögna att utveckla annat än allmän propaganda för Pekings teser bland trånga kretsar av åhörare. Detsamma gäller för Nordamerika.

Också i Västeuropa är de prokinesiska grupperna i första hand propagandistiska, utan mycket att visa upp i fråga om vinster. Det Grippiska KP i Belgien, det enda som hade någon bas, har visat sina sekteristiska drag och byråkratiska begrepp på olika områden. Oförmåga att förstå vare sig naturen hos eller nödvändigheten av ett övergångsprogram, har tvingat Grippisterna att pendla mellan abstrakta proklamationer om slutmålet och dagskrav som är otillräckliga i sig för att initiera en verkligt revolutionär handling.

De kinesiska ledarnas motstånd mot avstaliniseringsprocessen har här negativa effekter liksom på andra områden. Som en del av rättfärdigandet för deras egen byråkratiska inhemska regim, håller de Stalin under armarna, trots att de därigenom ställer sig främmande för de anti-byråkratiska strömningarna bland massorna i Sovjetunionen och hindrar en allians med dem mot den sovjetiska byråkratin på basis av deras egen mer militanta internationella linje.

Bland de grupper och partier som stöder Peking mot Moskva är kostnaderna ännu högre. För några av dem innebär det politiskt självmord att försöka blåsa liv i Stalins ande. Någoting än viktigare är också inblandat. Det faktum att det maoistiska ledarskapet medvetet söker injicera Stalinismens gift i miljoner ungdomars medvetande – även om det sker under medgivande om ”Misstag” hos denna despot som slaktade hela Lenins generation, och även om det motsägs av att man förespråkar en politik som inte är stalinistisk – säger mycket om vilken typ av internationell rörelse som Peking söker skrapa ihop. Ända från sin födelse domineras den av byråkratiska begrepp som inte har någonting gemensamt med respekt för sanning och en självständig internationalism.

Pro-ryska tendenser

Som många händelser under det senaste året har visat, – särskilt polemiken kring den planerade konferensen för Kommunistiska partier, publiceringen av Togliattis testamente, kommentarerna kring Chrusjtjovs fall och attityderna till krisen kring Vietnam, – är de krusjtjevskas tendenserna mer differentierade och centrifugalt begränsade än de prokinesiska tendenserna. För närvarande kan man göra följande allmänna förteckning över de styrkor som avvisar de kinesiska teserna till förmån för det sovjetiska ledarskapets allmänna begrepp:

- (1) majoriteten av partierna i de europeiska "folkdemokratierna".
- (2) Nästan alla kommunistpartier i Västeuropa.
- (3) Några av de asiatiska partierna, av vilka de flesta försvagats genom splittringar, och några latinamerikanska partier som likaså påverkats av splittringarna.
- (4) Tendenser eller grupper inom partier där majoriteten är prokinesisk eller som uteslutits från sådana partier (Japan).
- (5) grupper som arbetar inom de revolutionära rörelserna i de koloniala och halvkoloniala länderna.

Genom att vara maktbärande partier i de länder som befinner sig mellan Sovjetunionen och Västeuropas kapitalistiska stater, och fortfarande i huvudsak under sovjetisk dominans inom det ekonomiska likaväl som inom det militära området, utgör kommunistpartierna i folkdemokratierna den starkaste fästningen i den chrusjtjovska tendensen utanför Sovjets gränser. Detta trots den avsevärda skillnaden mellan den fullständigt konservativa hållning som det bulgariska partiet intar och den som det tjeckiska partiet intar, vilket nu närmar sig de jugoslaviska ståndpunkterna.

Även om vissa av de kinesiska åsikterna väckt intresse och sympati inom ungdomskretsar, har kinesernas syn på "avstaliniseringen" drivit bort dem. Endast om den sovjetiska byråkratin skulle ingå grava kompromisser med imperialismen på "folkdemokratiernas" bekostnad, skulle kineserna ha någon chans att vända det nuvarande styrkeförhållandet, inkl. det som råder inom de härskande grupperna.

Huvudpunkten är att det byråkratiska ledarskapet i "folkdemokratierna", och utan tvekan även kadreerna på olika nivåer, står under mycket svagare inflytande från den koloniala revolutionen än sina asiatiska kollegor. Av en hel serie uppenbara orsaker (geografisk placering, styrkeförhållanden etc.)

är de beroende av den "sovjetiska skölden" för sitt försvar mot imperialismen. De problem som givit upphov till spänningar, friktioner och konflikter, sammanhänger med deras egen ekonomiska utveckling och med de ekonomiska relationerna inom KOMEKON, särskilt relationerna till Sovjetunionen (prisfrågan, frågan om den socialistiska arbetsfördelningen, tendensen att bredda relationerna med de utvecklade kapitalistiska länderna etc.)

Existensen av en arbetarstat som Kina ger ledarskapen för "folkdemokratierna" större manöverutrymme och några aspekter av de argumenten finner också gehör (såsom de som avslöjar de sovjetiska tvisterna om socialistiskt samarbete och de som försvarar krav som angår de mindre utvecklade arbetarstaterna). Men en trolig utveckling av en folkdemokrati som glider bort från den sovjetiska byråkratin, skulle i detta stadium följa den "logik" som visas av Jugoslavien snarare än det kinesiska exemplet.

Rumänien kan tas som ett typiskt exempel. 1964 trappade det upp sina steg mot "självständighet", och gjorde den praktiskt taget officiell genom att inte sända en rumänsk delegation till Moskvakonferensen. Onekligen ligger roten till Rumäniens attityd i element

som är analoga till de som rådde i den jugoslaviska affären. Det var huvudsakligen problem rörande den ekonomiska tillväxten och de ekonomiska relationerna med Sovjetunionen och KOMEKON, som fick ledarna i Bukarest, – som objektivt sett gynnades och uppmuntrades av den sino-sovjetiska konflikten – att slå back och istället göra inviter till de kapitalistiska länderna.

Den rumänska byråkratin söker sålunda säkra ekonomins expansion i enlighet med modeller som den anser bäst gynna dess egna intressen, utan några större eftergifter till Sovjetunionen eller till de andra länderna i KOMEKON. Samtidigt vill den utnyttja sin ”självständighet” i förhållande till Sovjetunionen – vilken matchas genom flera åtgärder mot en försiktig liberalisering – med målsättning att förbättra sina relationer till massorna.

Vad gäller Jugoslavien – som nu genomgår en ny fas av ganska avsevärda strukturella förändringar – har det inte upphört att inta en relativt självständig och originell plats, och det är snarare en allierad än en verkligt integrerad del av den pro-ryska tendensen. Denna position har konkretiserats genom en serie reformer och åtgärder, särskilt inom den ekonomiska omorganiseringen, som i ett visst avseende har förvandlat de jugoslaviska kommunisterna till själva spjuthuvudet i både avstaliniseringen och i chrusjtjovismen.

Experimenten med arbetarråden är hittills de mest positiva dragen, oavsett dess begränsningar; och det är ingen tvekan om att råden och vissa åtgärder som satts in för att motverka byråkratism, är orsaken till en avsevärd tillväxt i landets ekonomi. Men detta framsteg har å ena sidan följts av grava förvrängningar inom ekonomin och å andra sidan av fördjupade sociala differentieringar som har förstärkt de byråkratiska skikten.

Genom sina ekonomiska kontakter med de kapitalistiska länderna och sina relationer till bourgeoisin i Tredje världen och i enlighet med logiken i en anti-revolutionär utrikespolitik – vilken redan framträdde vid tiden för Korea kriget – står de jugoslaviska kommunisterna på den extrema högerflygeln, och de framträder som en fullständigt opportunistisk strömning. Också under den senaste perioden har de fortsatt att utså absurda illusioner om FNs fredliga roll, de har intagit otillåtna attityder gentemot de kubanska revolutionärerna och slutligen lagt fram förslag om ”förhandlingar” samtidigt med den imperialistiska aggressionen i Vietnam.

Det finns tecken som tyder på att rumänerna kommer att följa deras exempel även på detta område. I sista hand förklaras detta av den roll som spelas av byråkrater som söker upprätta en härskande politik som är relativt moderat i förhållande till massorna och relativt självständig i förhållande till Kreml. De kan endast hoppas på framgång i detta värv om den internationella situationen är relativt lugn och inte kräver omedelbara och svåra beslut.

Byråkraterna i kommunistpartierna i de utvecklade kapitalistiska länderna kunde endast reagera negativt på Pekings ståndpunkter. I ett socialt och politiskt sammanhang där de tvingas att i många fall arbeta mot mäktiga socialdemokratiska partier var Pekings teser om kriget, om metoderna för den antiimperialistiska kampen och den koloniala revolutionens roll inte särskilt attraktiva. Samtidigt kunde dessa byråkrater – särskilt inte i de fall där de har en relativt bred bas – inte stödja den maoistiska attityden till avstaliniseringen.

Men det var särskilt Pekings kritik av ”den fredlige vägen till socialismen” och det kinesiska försvaret av den leninistiska statsteorin som den överväldigande majoriteten av de kommunistiska ledarna i Väst tvingades avvisa. I själva verket går deras högerkurs tillbaka till folkfrontsperioden och erfarenheterna av samarbetet med bourgeoisin under kriget och omedelbart efteråt.

Detta, – tillsammans med den ultrahöger impuls som gavs av de chrusjtjovska teorierna vid 20. kongressen och det kompletterande tryck som nästan ständigt kändes av under 60-talet, – ledde till en djupgående neo-reformistisk degeneration inom kommunistpartierna. Dessa

partier har nått fram till en reformistisk strategi som i sin helhet är grundläggande gradualistisk; vilken som sitt strategiska mål ser en social struktur där monopolen har eliminerats eller begränsats och där kapitalismen fortsätter med sin profitlogik och sina grundläggande ekonomiska lagar, en strategi som hävdar möjligheten av en fredlig, demokratisk väg till socialismen och statsapparaten erövring inifrån, med målet att gradvis omvandla den.

Dessa byråkratier söker allianser även med kapitalistiska skikt. Vad det gäller är en serie gemensamma begrepp som italienarna har uttryckt på det klaraste och mest systematiska sättet. Nyligen, under presidentkampanjen tog det franska KP ett nytt steg mot neo-reformismen genom att stödja den ”vänster” borgerliga kandidaten Mitterand, – en förespråkare för Atlantpakten, – som en variant till Moskvas politik att stödja de Gaulle.

Utvecklingen av det italienska kommunistpartiet förblir betydelsefull, inte bara därför att det gäller ett parti med en mycket stor massbas där avstaliniseringen har gått mycket längre än i något annat parti, utan också därför att tendenserna har uppstått eller är under bildande som troligen kommer att dyka upp även på andra håll och som har allvarliga implikationer för hela arbetarrörelsen i de utvecklade kapitalistiska länderna.

Även om de kinesiska argumenten hittills inte har gett upphov till en stor prokinesisk strömning (svaret har begränsats till gamla kretsar med nostalgiska minnen av den stalinistiska perioden och till ungdomar som saknar politisk utbildning), har dock själva den sino-sovjetiska dispyten i avsevärd grad stimulerat en mognad hos breda skikt av militanter och kadrer och även tvingat ledarna att anta den kurs som fördes fram vid tiden för 20. kongressen. Så har dessa ledare nu nått den punkt där de avvisar de monolitiska begreppen inom den kommunistiska rörelsen, anser inre konflikter eller meningsskiljaktigheter som normala, accepterar tanken att avgörande segrar över imperialismen och t.o.m. störtandet av en kapitalistisk makt kan vinnas genom icke-kommunistiska partier och ledarskap, och tillåter att politiska konflikter inom partiet uttrycks och inom detta inkluderar framläggandet av olika oppositionsdokument och skapandet av tillfälliga och oorganiserade tendenser.

De inre förändringarna i slutet av 1964 och början av 1965, mot bakgrunden av en viss utveckling av den italienska situationen, – av växande svårigheter för partiet, särskilt i att upprätthålla organiserade och stabila band med industriarbetarna, och den nedgång i dess auktoritet som skapades genom Togliattis död, – har slutat i mycket mer markerade skillnader än under någon annan period sedan slutet av 20-talet.

Denna utveckling har konkretiserats i en alltmer opportunistisk linje, som kommer att ha en tendens att fortleva och t.o.m. förvärras, åtminstone till dess en möjlig omsvängning sker i den objektiva situationen i Italien och Västeuropa och den har följts av en uttalad ändring av partiet till en valapparat som inte kan säkra ett aktivt politiskt liv för de omfattande kretsar som står under dess inflytande. Faktum är: om det italienska KP har gått längre än sina systerpartier i att teoretiskt uttrycka neo-reformistiska begrepp, så har den praktiska tillämpningen av denna linje objektivt gått än längre till höger så att den på inrikesnivå inte är kvalitativt annorlunda än den traditionella aktiviteten hos de stora socialdemokratiska partierna med arbetarsammansättning.

Inför sådana begrepp och konkreta inriktningar – som inte bara inspirerar apparaten utan också stora skikt av kadern och militanterna – står vänsterkärnan endast i början av sin kamp, och under en lång tid framåt kommer de inte att kunna motverka denna högerkurs. Man bör också tillägga att en högerflygel inom apparaten, som är representerad på sekretariats nivå, också har uttryckt än mer extrema idéer och gått så långt att de vill likvidera partiet och späda ut det i en förenad socialistisk organisation.

Under trycket från denna högerflygel och vissa händelser i den italienska arbetarrörelsen, och i enlighet med själva logiken i de allmänna begrepp som styr partiet, uttalade sig en mycket stor majoritet av centralkommittén i juni 1965 för bildandet av ett nytt enat socialistiskt parti. Detta skulle baseras på en politisk och ideologisk plattform som anpassats till behoven hos vissa sektorer inom det italienska socialistpartiet som samarbetat med Nenni på regeringsnivå och som fortsatt att hävda sin ståndpunkt om en principiell allians mellan vänstern och centern.

Italien kan man nu tydligt se ett fenomen som är mindre framträdande men likväl närvarande i de andra kommunistpartierna utanför arbetarstaterna och som djupt påverkat deras struktur och t.o.m. deras karaktär. Under Stalins tid bestämdes kommunistpartiernas linje huvudsakligen av behoven hos den sovjetiska byråkratin, medan behoven hos massrörelsen i varje land och behoven hos den "nationella" byråkratin spelade en absolut sekundär roll. Idag är tendensen den motsatta. I Italien har detta redan uppnåtts, medan processen endast inletts i Frankrike.

Kraven från den inhemska byråkratin – som ofta "förvirrades" av sovjetbyråkratins beslut och svängningar och som genom naturen i dess inre strategi drivs att framställa sig som självständig från varje annan stat och varje annat parti – blir nu alltmer dominerande. Men trots allt bör en fullständig "socialdemokratisering" av kommunistpartierna bli svår. T.o.m. det italienska kommunistpartiet fortsätter att vara knutet – om än bara genom band av byråkratisk natur – till arbetarstaterna och det anti-imperialistiska lägret på grund av dessa partier verkar i ett världssammanhang som ständigt omväxls av revolutionära kriser, vilka tenderar att motverka bourgeoisins sociala och politiska tryck.

Bland nästan alla länder i Latinamerika har kommunistpartierna mindre chans än någonsin att spela en avgörande roll i massornas revolutionära uppsving (undantaget Venezuela har redan nämnts). Castroismens framväxt tillsammans med den sino-sovjetiska konflikten har försvagat dem än mer, och dömt dem till upprepade kriser. Det chilenska KP – det enda som fortfarande har ett brett inflytande över massorna – fångades slutligen upp av samordnade orsaker – såsom misslyckandet för dess program om en "fredlig" väg till socialismen, trycket från den kubanska erfarenheten och gerillastriderna i flera av kontinentens länder, – och drabbades av inre konflikter och svåra kriser, vilka slutligen kommer att visa sig avgörande för den chilenska arbetarrörelsens omorganisering och omorientering.

En fullständig översikt över den kommunistiska rörelsen borde också inkludera sektorer som har givit upp sin självständiga existens under de senaste åren, både organisatoriskt och politiskt, för att integrera sig i massrörelser som är av icke-kommunistiska ursprung. Denna upplösningspolitik har främst berört partier som hittills haft en högerinriktad och prorysk politik.

I fallet Kuba var partiets inträde under det castroistiska ledarskapet objektivt korrekt eftersom det var fråga om ett revolutionärt ledarskap som borde stödjas och stärkas i den marxistiska riktning som det började dras mot. (Det korrekta i detta beslut motverkades emellertid av den politik som praktiserades av de ledande kadreerna i det forna Partido Socialista Popular efter samgåendet, en politik som stärkte tendenserna till framkristalliseringen av en härdad byråkrati). I fallet Algeriet var också taktiken att integreras i Front de Liberation Nationale korrekt, men i det algeriska KP hade man ett starkt opportunistiskt perspektiv som innebar en fullständig politisk och ideologisk likvidering. Detta gäller än mer i det egyptiska KP

Castroismen

Genom sitt deltagande i den senaste Moskvakonferensen, har Cuban Partido Único de la Revolución Socialista (nu Kubas Kommunistiska Parti) praktiskt taget officiellt inkluderats i

den kommunistiska rörelsen. Trots delegationens självständiga hållning, innebar det uppenbarligen en eftergift till det sovjetiska ledarskapet, eftersom partier med en prorysk inriktning kritiserade initiativet till konferensen och det rumänska partiet t.o.m. var frånvarande.

Det fidelska ledarskapets attityd till den sino-sovjetiska konflikten har bekräftats efter konferensen. Eftersom den ideologiska dispyten, som förts till beska ytterligheter av eleverna i stalinismens skola, försvagar den antiimperialistiska fronten – som händelserna i Vietnam har visat – måste en ledning som är som mest utsatt för den amerikanska imperialismens hot beklaga denna konflikt.

Kubanernas önskan att undvika att bli djupt engagerade i dispyten är förståelig och de har inte gömt undan sin negativa reaktion gentemot det tryck de utsatts för. Kubanerna tvingas hela tiden vara medvetna om att på det ekonomiska och militära fältet är Sovjetunionen objektivt i en mycket bättre position att hjälpa dem än Kina. Dessutom: gentemot de kinesiska argumenten om imperialismens roll och kommunistpartiernas opportunistiska, har kubanerna tvingats väga den kinesiska attityden mot avstaliniseringen och deras sekterism gentemot kubanernas appeller om en enhetsfront mot imperialismen.

I vilket fall: själva faktum kvarstår att för kubanerna förblir valet av sida i den sino-sovjetiska konflikten en andrahandsfråga. De utgör en självständig och i grunden revolutionär strömning inom den kommunistiska rörelsen och svär ingen tro och lydnad åt vare sig Peking eller Moskva. De har visat detta på alla områden som är avgörande för att karakterisera en revolutionär tendens – i deras kamp mot byråkratiska deformationer och deras jämlikhetsanda i byggandet av socialismen, i viljan att visa de latinamerikanska folken vägen till en konsekvent kamp utan att kompromissa med den s.k. nationella bourgeoisin, genom att förklara att endast en ständig skapelse av revolutionära centra i alla jordens hörn kan stoppa imperialismen och endast ett energiskt svar kan tvinga dem till reträtt. Slutligen också genom att föreslå originella organisatoriska former, som siktar till att hindra det revolutionära partiet från att bli ett instrument för byråkrater och karriärister av alla slag och därigenom förlora all vital kontakt med arbetar- och bondemassorna.

Imperialisternas hållning

Imperialisterna har inte varit neutrala i den sino-sovjetiska konflikten. Konflikten utsträckning från parti- till regeringsnivå försvagade storligen sammanhållningen av arbetarstaternas front och imperialisterna har sökt att till fullo utnyttja detta på olika områden (Tshombe sattes till makten i Kongo, kriget i Vietnam trappades upp, Dominikanska Republiken invaderades). Samtidigt har de imperialistiska makterna och deras agenter – som de socialdemokratiska ledarna i Europa – klart visat att de föredrar Moskva framför Peking.

Denna attityd beror inte på kinesernas syn på kärnvapenkriget. De amerikanska imperialisterna bryr sig föga om Pekings teorier om kärnvapnens minskade roll, medan de däremot med största uppmärksamhet studerar tillväxten av Moskvas förråd, en tillväxt både i kvantitet och kvalitet. De amerikanska imperialisterna stöder Moskva i den sino-sovjetiska konflikten därför att de mycket väl förstår att sovjetbyråkratin söker en överenskommelse med imperialismen för att upprätthålla status quo. Medan Moskva söker bromsa de revolutionära striderna, en konservativ attityd som möts med gillande i det imperialistiska lägret, tenderar några av de teser som Peking förespråkar, att stimulera revolutionära strider, särskilt i den koloniala världen. En seger för den kinesiska ståndpunkten i ett kommunistiskt parti innebär en mycket mer fientlig attityd gentemot imperialismen och dess ”nationella” allierade (t.ex. Indien), medan en seger för Moskvas teser skapar en ultra-opportunistisk politik – ja t.o.m. en direkt likvidering av den kommunistiska rörelsen.

Samtidigt är imperialisterna medvetna om att ett av konfliktens resultat är en ”revolutionär rivalitet” i några länder, en rivalitet som kan gå så långt att Kreml tolererar att partier som står under viss kontroll går till vänster, särskilt i förhållande till den koloniala revolutionen, för att undvika att det förlorar allt inflytande. Detta har hänt i vissa länder i Latinamerika där den sino-sovjetiska konfliktens effekter har stött samman med castroismen.

Washington intervererar nu alltmer fräckt i världsskala i andra länders angelägenheter för att söka stoppa varje nytt revolutionärt framsteg. En av hörnstenarna i denna politik är att samförståndspolitiken med sovjetbyråkratin fortsätter för att bevara status quo (den imperialistiska versionen av teorin om ”fredlig samexistens”). Sålunda såg Washington Moskva-avtalet för ett partiellt kärnvapenprovstopp som en stor strategisk framgång. Man har varje skäl att fortsätta denna politik och söka mota varje tendens i Moskva att ge efter för trycket från Peking för en fastare anti-imperialistisk attityd.

Å andra sidan fortsätter Washington att peka ut Peking som huvudfienden i det anti-kapitalistiska lägret. Ända från början försökte man isolera den kinesiska revolutionen och försvaga den genom en ekonomisk och diplomatisk blockad som innefattade att Kina förvägrades plats i FN. Denna politik har nu nått en punkt där en direkt kontrarevolutionär intervention förestår. Pentagon diskuterar nu öppet om man skall starta ett kärnvapenkrig mot Kina, och slå först mot de centra där Kina har lyckats etablera en begynnande kärnvapenindustri.

Det står utom debatt att världsimperialismen betraktar Kina som det huvudsakliga hotet mot dess system idag – den huvudsakliga källa som stimulerar revolutioner i andra länder i den koloniala världen, och en potentiell kraft som inom några få decennier definitivt kan krossa Wall Streets dröm om herravälde över jorden. Denna hårdnande ståndpunkt kan inte förklaras så att imperialisterna som helhet inte skulle förstå sina egna klassintressen. I sista hand erkänner t.o.m. de Gaulle Peking, inte för att stärka den kinesiska revolutionen utan för att flytta fram Frankrikes positioner i förhandlingarna med Kreml i deras gemensamma försök att stoppa den revolutionära processens frammarsch i världsskala.

Vem vinner spelet?

Fjärde Internationalen har många gånger betonat att den sino-sovjetiska konflikten i grunden är en konflikt mellan två byråkratier. Men revolutionära marxister nöjer sig aldrig med en ren karakterisering som denna, vilken inte kan lösa frågan om vilken specifik attityd man skall inta i varje konkret fall. De har aldrig identifierat arbetarstaterna eller kommunistpartierna med de byråkratier som leder dem; inte heller har de betraktat byråkratin som en enda reaktionär massa utan inre skiljetecken.

Tvärtom har de sökt att i varje konkret fall bestämma när byråkraterna bara försvarar sina egna reaktionära kastintressen och när de genom sin egen sociala ställning tvingas att samtidigt försvara – på deras eget sätt naturligtvis – revolutionens förvärv. På samma sätt har de förklarat byråkratins stratifiering och hur konflikter kan uppstå mellan olika skikt under trycket från objektiva faktorer som står mot varandra och sociala styrkor som kolliderar.

Sålunda påpekade redan Övergångsprogrammet, skrivet av Trotskij 1938, att det fanns olika strömningar inom byråkratin och det angav att Fjärde Internationalen inte skulle vara neutral eller likgiltig gentemot slutet på en kamp mellan en Butenko och en Reiss-fraktion. 1948 förespråkade Fjärde Internationalen – samtidigt som man inte glömde bort det jugoslaviska ledarskapets natur – försvar av JKP och den jugoslaviska revolutionen mot de angrepp och förtalskampanjer som leddes av Stalin och Kominforms partier och den blockad av Jugoslavien och det hot om militär intervention som framfördes. Den världstrotskistiska rörelsen noterade igen 1953 i Östberlin och 1956 i Ungern och Polen, att inför en öppen och

dramatisk brytning mellan massorna och det byråkratiska partiet, ställde de skikt bland byråkraterna som stod närmast arbetarna upp på massornas sida.

Den världstrotskistiska rörelsens attityd gentemot den sino-sovjetiska konflikten härrör ur samma tänkesätt. Den stödjer de kinesiska kommunisterna i deras försvar av den kinesiska revolutionen och Folkrepubliken Kina mot den ekonomiska blockad som inletts av Kreml och mot den militära hjälp som Kreml ger den indiska bourgeoisin. Den stödjer de kinesiska kommunisterna i deras kamp mot de chrusjtjovska försöken att trola bort hotet från det imperialistiska kriget genom "fredlig samexistens" och deras attityd gentemot den koloniala revolutionen, och deras kritik av den neo-reformistiska inriktningen hos de flesta kommunistiska partier.

Detta innebär inte att Fjärde Internationalen tonar ner eller är tyst om de andra ståndpunkter som intas av de kinesiska kommunisterna i deras internationella polemik. Det innebär inte heller på något sätt att vi ger ett automatiskt stöd åt varje pro-kinesiskt parti eller grupp, vars politik i en given situation kan visa sig vara skadlig trots en formell anslutning till kritiken av chrusjtjovismen från de kinesiska ledarnas sida.

Den världstrotskistiska rörelsens ståndpunkter i den sino-sovjetiska konflikten innebär något mer än enbart stöd till den giltiga kritiken från de kinesiska kommunisterna och till försvaret av den kinesiska revolutionen. I själva verket innebär den sino-sovjetiska konflikten en av aspekterna i sammanbrottet för den stalinistiska monolitismen, återskapandet av den världsomfattande revolutionärt-marxistiska rörelsen i masskala och skapandet av ett nytt revolutionärt ledarskap. Fjärde Internationalen har ingripit i den sino-sovjetiska konflikten ända från början under sin egen fana, med sin egen självständiga linje i alla viktiga frågor, med sitt eget program som det erbjuder de kommunistiska militanter som söker en väg till den socialistiska segern i sitt eget land och i internationell skala.

Både byråkratierna i Kreml och i Peking erkänner på sitt sätt att deras dispyt har återväckt trotskismens spöke i arbetarstaterna, för att inte tala om i kommunistpartierna i de kapitalistiska länderna. Därför anklagar båda byråkratierna den andre för att spela trotskismen i händerna, och t.o.m. för att objektivet sett inta "trotskistiska" ståndpunkter. Som bevis har de gått så långt att de citerar trotskistiska dokument, särskilt de som Fjärde Internationalen antog vid Återföreningskongressen 1963.

Moskva anklagar Peking för att föra fram den trotskistiska teorin om den permanenta revolutionen och den trotskistiska kritiken av Sovjets byråkratiska degeneration, och citerar ur trotskistiska dokument som ger kritiskt stöd till de kinesiska ståndpunkterna i dessa frågor. På samma sätt anklagar Peking Moskva för att rehabilitera Trotskij genom att fördöma Stalins brott och genom sin avstaliniseringskampanj, och citerar som bevis för detta utdrag ur trotskistiska dokument som ger kritiskt stöd till 20. och 22. kongressernas resultat vad gäller avstaliniseringen. Båda byråkratierna anklagar i själva verket varandra för att "spela i trotskismens händer" – vilket, som de båda väl känner till, står fientlig mot varje form av byråkratiskt styre.

Båda byråkratierna har en ofelbar instinkt när det gäller att snoka reda på den "trotskistiska faran". Trots att klyftan i de sovjetisk-kinesiska förhållandena har haft en skadlig effekt på arbetarstaternas solidaritet mot imperialismen, måste världens arbetarklass tjäna på att de frågor som står under debatt klagas. Fjärde Internationalens rörelse tjänar på radikaliseringskampen i de halvkoloniala länderna och på den stärkta kritiska tendens mot "socialism i ett land" som stimulerats av Peking.

Den tjänar på tendensen till avstalinisering, som stimulerats av Chrusjtjov och hans hejdukar. I sista hand uttrycker båda strömningarna bara den grundläggande förändringen i de objektiva

förhållanden som skapade den stalinistiska byråkratin och som ledde till dess seger i Sovjetunionen och den världskommunistiska rörelsen – de nederlag för världsrevolutionen som slutade i en isolering för den första arbetarstaten i ett ekonomiskt och kulturellt efterblivet land. Objektiva förhållanden idag går i motsatt riktning – till förmån för återfödelsen av en världsomfattande revolutionär rörelse som är självständig från varje härskande byråkrati, en rörelse som kommer att knytas samman med kampen för proletär demokrati i arbetarstaterna.

Sammanfattning

Fjärde internationalen anser att den sino-sovjetiska konflikten leder stalinismens världsomfattande kris till sin klimax.

Den har inlett en period av grundläggande omgrupperingar och omorganiseringar av den kommunistiska rörelsen i dess helhet. Som en del i denna omfattande process kan vissa sektorer av byråkratin – vilket den sino-sovjetiska konflikten har visat – inta attityder som objektivt sett stärker massornas revolutionära kamp och arbetarrörelsens återskapande. Detta måste erkännas och utnyttjas av revolutionära marxister. Men begränsningarna i denna process måste också erkännas.

De djupt konservativa intressena hos byråkratin som ett socialt skikt hindrar det från att acceptera den revolutionära marxismen, från att engagera sig på den revolutionära kampens område och sålunda från varje förmåga att lösa frågan om att skapa ett revolutionärt ledarskap. Detta visas på ett mycket spektakulärt sätt genom tendensen till ”polycentrism” som har fötts av den sino-sovjetiska dispyten bland förespråkare för både Moskva och Peking. Ty medan polycentrismen gynnat debattens utveckling, är dess logiska inriktning av fragmentering av den kommunistiska rörelsen och raka motsatsen till en internationell, revolutionärt-marxistisk rörelse som baseras på demokratisk centralism.

Följaktligen hyser Fjärde Internationalen inga illusioner om möjligheten för någon som helst byråkratisk ledning att genomföra de grundläggande historiska uppgifterna i skapandet av en verklig socialistisk demokrati i arbetarstaterna, i att övergå från koloniala revolutioner till socialistiska revolutioner, i att störta kapitalismen i de industriellt utvecklade kapitalistiska länderna, den enda väg som står öppen för att mänskligheten skall kunna undvika ett förödande kärnvapenkrig. Dessa uppgifter kan endast genomföras av revolutionära ledningar som kan leda massrörelserna och överföra marxismens revolutionära program till verkligheten. Fjärde Internationalens medverkan i den sino-sovjetiska konflikten siktar till att bidra till lösningen av detta vår tids nyckelproblem.